

U niet genoeg prijzen. Toch weet ook Gij uit ervaring, dat aan schier iedere polemiek een ietwat scherpe kant zit. Dat brengt het karakter van polemiek met zich. Mag, wanneer die scherpe kant eens wat duidelijk zichtbaar is, daaruit besloten worden tot het bestaan van „zekere persoonlijke verbittering”? Het feit laat zich denken, dat men tegen iemand, die men de hartelijkste vriendschap toedraagt, in de pers toch krachtig moet optreden, gedachtig aan het: amicus Plato, magis amica veritas.

Niet om een oude historie op te rakelen, doch om een argumentum ad hominem te gebruiken, herinner ik even aan de polemiek, welke Gij in 1905 met prof. Lindeboom hebt gevoerd. Toen prof. Lindeboom een beschuldiging tegen U had teruggenomen, erkent Gij van Uw zijde, dat de wijze, waarop Gij het optreden van dezen door ons beiden zoo hoog gewaardeerden collega bestreed, geprikkeldheid verried. Van persoonlijke verbittering, in welke geringe mate ook, wist Gij u vrij. Indien Gij dan een psychologische verklaring hadt willen geven van mijn kritiek op Dr v. d. V. S., hadt Gij daarbij verder mogen wagen dan „zekere geprikkeldheid” te onderstellen? Afgedacht van de vraag of ik die verklaring zou onderschrijven, zou ik mij zeer wel kunnen voorstellen, dat Gij daartoe kwaamt. Maar nu Gij van „zekere persoonlijke verbittering” gewaagt, kan ik mij dat niet begrijpen.

Zelfs meent Gij, dat het niet te ontkennen valt, dat ik van die verbittering blijf gaf.

Ik kan het echter niet stellig genoeg ontkennen.

Ziehier dan mijn bede om een tweede corrigendum: zoudt Gij niet willen toestemmen, dat Gij in de passage aangaande „zekere persoonlijke verbittering” te ver zijt gegaan?

Wat ik daareven citeerde, geeft mij aanleiding een bede om een derde corrigendum tot U te richten.

Gij zegt, dat mijn kritiek uitliep in een persoonlijke aanval op hetgeen Dr v. d. V. S. als de niet met name genoemde medewerker onder het opschrift „van Gereformeerde zijde schrijft men ons” in de „N. R. Ct.” schreef.

Waarheid is evenwel, dat ik kritiek oefende op een anonymus, die in de „N. R. Ct.” zich aandienende als „van Gereformeerde zijde”, „een Gereformerd medewerker” „onze Gereformeerde medewerker” of iets dergelijks en dat diens houding ten aanzien van Dr v. d. V. S. wel mijn aandacht trok, maar dat ik niet met afdoende zekerheid kon zeggen: hij is het. In „De Reformatie” van 23 Nov. j.l. gaf ik er rekenschap van, dat ik met drie mogelijkheden rekening had te houden. De mogelijkheid, dat Dr v. d. V. S. het niet was, stond mij ook voor oogen. Zelfs was er iets, dat mij deed twifelen of hij het wel kon zijn. In „Ger. Theol. Tijdschrift” van September 1928 teekende Dr v. d. V. S. aan „Een enkele, die op onbehoorlijke wijze een „discussie” opende en voortzette, wordt door mij noch genoemd noch beantwoord” en „Deze minne politiek reken ik niemand toe dan dengene, die ze drijft en dien ik het meeste eer, door zijn naam niet te noemen”, waarmee op mij werd gedoeld. Doch zie, in de „N. R. Ct.” werd mijn naam ook genoemd en werd ik wel bestreden. Dit maande mij tot voorzichtigheid om er Dr v. d. V. S. op aan te zien. Wat ik dan ook aan het adres van dien anonymus meende te moeten zeggen, was geheel en al tot een anonymus gericht. Al ware het later gebleken Dr v. d. V. S. niet te zijn, dan zou ik daarin geen letter behoeven te wijzigen. Mijn aanmerkingen golden een onbekende.

Daaruit volgt echter, dat U zich — afschoon absoluut te goeder trouw — niet geheel korrekt uitdrukt, wanneer U dit als een persoonlijke aanval tegen Dr v. d. V. S. kwalificeert.

Had ik op dat oogenblik geweten, wat ik nu weet, dan zoudt U gelijk hebben.

Maar U, die als historicus het steeds in praktijk brengt de gebeurtenissen te beoordeelen naar hun datum, zult mij gereedelijk toestemmen, dat dit ook bij dit stuk behoort te geschieden.

Forsch was die aanval. Ik zag geen andere manier om den anonymus uit zijn tent te lokken.

Maar persoonlijk was die aanval niet.

Aangenaam zou het mij zijn, indien U dan ook mijn bede om een derde corrigendum wildet gehoor geven en mededeelen, dat mijn aanval op den anonymus van de „N. R. Ct.” niet als persoonlijk tegen Dr v. d. V. S. gericht mag worden beschouwd.

Gij vervolgt: „...en wat nog meer te betreuren valt, dat aan de lezers de indruk werd gegeven, alsof Dr van der Vaart Smit de anonieme medewerker was, die nu al jaren lang in dit liberale orgaan onze Gereformeerde Kerken bestookte, de beruchte sluipwesp. Al heeft de redacteur van „De Reformatie” later meer dan eenmaal verklaard, dat dit zijn bedoeling niet was geweest, we begrijpen toch, dat Dr van der Vaart Smit zich hierdoor gekrenkt heeft gevoeld en den verkeerden indruk van zich heeft willen afwentelen”.

Met dit laatste doelt gij ongetwijfeld op zijn circulaire.

Om openhartig te zijn, had ik dit argument niet van U verwacht.

Er zijn er die van meetaf hebben begrepen, dat ik met den door mij bestreden anonymus niet de door U ge-

noemde sluipwesp op het oog had, omdat zij gelijk zooveel meenden op te merken, dat niet alle stukken, die in de „N. R. Ct.” onder de aankondiging „men schrijft ons van Gereformeerde zijde” of iets dergelijks werden opgediend uit een en dezelfde keuken kwamen.

Maar goed. Laat ik nu enkele data mogen noemen.

Ik schreef dit in „De Reformatie” van 23 November. Den 29sten November ontving ik de circulaire van de heeren Redert en Troost, waarin zij uitspraken, dat men uit mijn artikel „zou kunnen onderstellen, dat hij (n.l. Dr v. d. V. S.) de schrijver was „van Geref. zijde” in de „N. R. Ct.” van enkele jaren geleden”.

Zeer voorzichtig drukten zij zich uit. Zij beweerden niet positief: het „Reformatie”-artikel geeft dien indruk. Maar: men zou daaruit kunnen onderstellen. Dit wees echter in de richting van misverstand.

Den 30sten November kwam bij mij een schrijven van Dr v. d. V. S. binnen.

Die drukte zich vrij wat krasser uit.

En waar ik tot geen prijs misverstand wilde wekken, haastte ik mij om in „De Reformatie” van 7 Dec. — spoediger kon het toch wel niet! — alle mogelijk misverstand weg te nemen, door te verzekeren niet te hebben beweerd, dat Dr v. d. V. S. de „sluipwesp”, zal ik nu maar zeggen, was.

Dit werd voor denzelfden kring van lezers neergeschreven als het vorige.

Ten overvloede herhaalde ik het later nog eens.

Ellieve, wat kan men meer doen?

Is dat waarlijk niet genoeg om misverstand, zoo het gewekt is, uit den weg te ruimen?

En mag het dan nog verklaarbaar worden gesacht, dat men doet, alsof deze tegenspraak niet gevolgd ware?

Dat ik mijn oorspronkelijke verklaring wel kon toelichten, maar niet terugnemen, berust op informaties, welke niet voor publicatie vatbaar zijn.

De pers heeft nu eenmaal haar geheimen.

Al tracht ik die tot een minimum te reduceeren, persgeheimen zullen er altijd blijven bestaan.

In „De Heraut” van 5 Febr. 1905 merkt Gij op, dat Gij er niet aan dacht uw redactie-geheimen bij iemand te gaan biechten.

Volkomen terecht.

Daarom kan ik hier niet in verdere details treden. Ik weet het: het wordt door U ook niet begeerd.

Ik acht dat ook niet wenschelijk om niet den schijn op mij te laden op mijn verklaring van 4 Jan. te willen afdingen.

Wel hoop ik, dat Gij thans mijn bede om een vierde corrigendum zult inwilligen en Uw oordeel zult willen herzien, dat na een tegenspraak, tweemaal (op 4 Januari voor de derde maal) gedaan, nog van een „verkeerden indruk, die hierdoor gewekt was”, de rede kan zijn.

Ten slotte een bede om een laatste corrigendum.

U maakt als Uw gevoelen kenbaar: „Zelfs had hij (Dr v. d. V. S.) er recht op, dat het blad, dat hem persoonlijk had aangevallen, zijn protest had opgenomen, evenals zijn verklaring, dat hij de beruchte „correspondent” van vroeger jaren niet was”.

Zonder nu de uitdrukking „persoonlijk had aangevallen” nader te analyseeren, meen ik toch te moeten opmerken, dat hieromtrent ten onzent geen vast recht, ook geen gewoonterecht bestaat.

Ik zou vele voorbeelden van ouderen en van recenten datum kunnen opsommen, waaruit blijkt, dat ook onze christelijke pers de beoordeeling of zulk een ingezonden stuk geplaatst zal worden aan zichzelf behoudt.

Iedere redactie ontvangt weleens verzoeken om een protest, dat door een ander blad, waarin de betrokkene werd aangevallen, geweigerd werd, op te nemen. Zelden worden zulke protesten dan geplaatst en men wacht er zich wel voor over de weigering daarvan den staf te breken.

Een bewijs, dat men de vrijheid van de pers in deze wenscht te eerbiedigen.

Te minder bestaat er aanleiding om een protest te plaatsen, wanneer de protestant andere organen te zijner beschikking heeft. Zakelijk kon Dr v. d. V. S. zich verdedigen in „Ger. Theol. Tijdschrift” en als de anonieme medewerker in de „N. R. Ct.” zelf.

Toch ga ik in den regel in de inwilliging van een vraag om een protest op te nemen zeer ver.

Ik zou zeker ook aan het verzoek van Dr v. d. V. S. voldaan hebben, indien zijn protest in den goeden vorm ware gesteld.

Maar gelijk ik reeds eer vermeldde, gebruikte hij daarin de uitdrukkingen „persoonlijk, hatelijk, hoonend” om mijn schrijven te typeeren, uitdrukkingen, welke toch ongetwijfeld iets beleedigends hebben. Evenmin als Gij U in Uw eigen huis zult laten beleedigen, zult Gij dit toch ook in Uw blad toelaten.

Nu wil ik gaarne aannemen, dat Dr v. d. V. S. het niet zoo erg heeft gemeend. Vooral wat ik in de rubriek „Op en om ons erf” in het laatste nummer van „De Bazuin” zij het ook in geheel ander verband las, doet mij konkludeeren, dat Dr v. d. V. S. misschien wel wat spoedig van zulke kwalificaties gebruik maakt. Daaruit vernam ik, dat Dr v. d. V. S. nog geen jaar geleden in de „Leidsche

Kerkbode” ten aanzien van prof. v. d. Schuit sprak van een „hatelijke houding”, „kweken van partijzucht en partijchap”, „verdachtmakende terminologie”, „generaliseerend uithouden van de discussie”, „hinderlijk en ongerijkelijk, wanneer men iemands meening geweld doet”, enz. Gemeenlijk bedoelt iemand, die tot dergelijke uitdrukkingen gemakkelijk de toevlucht neemt, het beter dan hij het zegt.

Dit neemt echter niet weg, dat men zoo toch geen protest, dat bestemd is voor een blad, waarin men werd aangevallen, niet inkleedt.

Om Dr v. d. V. S. zooveel mogelijk tegemoet te komen nam ik den zakelijken inhoud van zijn protest op.

En toen mij bleek, dat hij daarmee geen genoegen nam, schreef ik hem, dat ik hem gaarne de gelegenheid bood zich in „De Reformatie” te verdedigen, mits hij het zakelijk deed en zich van voormelde kwalificaties onthield.

Die laatste voorwaarde kan toch kwalijk onbillijk heeten.

Dr v. d. V. S. weigerde echter en gaf tevens te verstaan, dat men uit mijn motiveering, bij de zakelijke weergave van zijn protest gegeven, n.l. dat ik meende hem een dienst te bewijzen om het niet woordelijk, vanwege den minder korrekten vorm, te plaatsen, van alles en nog wat kon afleiden.

Om hem ook hierin weer tegemoet te komen, en om alle misverstand af te snijden, heb ik toen ook aan mijn lezers meegedeeld, waar die motiveering precies op sloeg. Ik citeerde hem letterlijk.

U zult toch moeten toegeven, dat ook in deze van mijn kant alle toeschietelijkheid is betracht.

En waar U oordeelt, dat „evenzeer zijne verklaring, dat hij de beruchte „correspondent” van vroeger jaren niet was”, door mij behoorde geplaatst te worden, moet ik daartegenover opmerken, dat Dr v. d. V. S. mij nooit deze verklaring ter plaatsing heeft toegezonden.

Ik heb er eigener beweging melding van gemaakt.

Zakelijke verdediging binnen redelijke grenzen zou aan Dr v. d. V. S. nimmer zijn geweigerd, ofschoon van een verplichting in deze m. i. niet kan worden gesproken.

Ik hoop, dat deze inlichtingen U tot het inzicht zullen hebben gebracht, dat ook in dit opzicht geen verwijt mij kan treffen.

En daarom is mijn bede om een vijfde corrigendum deze: gelieve de passage, waarin U te kennen geeft wat ik als publicist had behooren te doen en dat door mij zou zijn nagelaten, terug te nemen.

Deze historie nog eens uit de windselen te doen, sluit mij na mijn verklaring van 4 Jan. niet weinig tegen de borst.

Indien een ander zich in de pers had uitgelaten gelijk Gij, ik zou verder hebben gezwezen.

Maar juist omdat ik als redacteur van „De Reformatie” het op zoo hoogen prijs stel door U als hoofdredacteur van „De Heraut” billijk te worden beoordeeld, heb ik deze geschiedenis voor zooveel noodig nog eens uiteengezet.

Wat mij door Dr v. d. V. S. werd aangedaan heb ik hem van harte vergeven.

Daarom spreek ik den wensch uit, dat men het mij niet moeilijk make, het ook te vergeten.

Gij zult nu echter gevoelen, waarom ik met Uw oordeel geen vrede kan hebben.

Ik vlei mij, dat door dit artikel U het een en ander zal zijn opgehelderd.

Hiervan ben ik zeker, dat ik van U geen antwoord op mijn bede te verwachten heb, als eertijds Uw Vader van Dr Bronsveld ontving.

—= Ds Fernhout naar Indië.

Vergis ik mij niet, dan is onze medewerker, die onze rubriek „Geestelijke Adviezen” verzorgt op een wijze, welke boven onzen lof verheven is, thans reeds op reis naar Indië.

Velen zullen hem daarom benijden, maar niemand zal het hem misgunnen.

Integendeel zullen onze lezers hem toebidden, dat hij veel in onze schoone Koloniën moge genieten, de zijnen in welstand moge ontmoeten om daarna veilig tot ons terug te keeren.

De plaats in ons blad blijft natuurlijk voor hem open.

Men kan ten allen tijde verzoeken om geestelijk advies aan ons adres inzenden.

Wij bewaren die dan wel tot Ds Fernhout weer thuis is.

Wij kunnen wel mededeelen, dat niets hem liever is, dan dat er een flinke stapel brieven voor hem gereed ligt.

Is er bij zulk een geestelijk advies haast, kan men den terugkeer van Ds Fernhout niet afwachten, dan wordt er door de redactie wel raad geschaft.

Maar anders laten we ons het liefst door hem daarin leiden.

—= Bij het portret van Prof. Geesink.

Bij het overlijden van prof. Geesink gaf menig blad een portret van hem uit zijn laatste levensjaren.

Eerlijk geze-
ware bespaar-
Hij maakt
wigen levens-
Hij wekt ze-
tot dankbaar-
Waarom illu-
uit den tijd.
Met portret
Soms word
afgebeeld als
Dan weer
de periode,
werk zichtba-
Nadere be-
den wij har-

Zoals me-
Vondel-herd-
jaar gelede-
en meer in
uit dien her-
een nationa-
den zijn sam-
Vondel werd
gedragen; c-
geschreven
dichteren”
gen zijn ge-
in één
en dan vo-
een van de
dige wijze
Bij de ve-
en de veels-
del beschou-
studie, door
Worp, Dr E-
Verwey e.d.
dat ze afz-
geworden i-
van Vonde-
kennis te
Wanneer
der vaderla-
het niet on-
verdunding
een punt
naar de p-
voor alle
en werk, r

Het is b-
en aanleg
speldichter
spronkelijk
gedicht (na
buitenland-
Naar de
overeenste-
die treurs-
Als de p-
allegorisch
dactisch, l-
wereld, rie-
sieke mod-
het actief
ideaal-vorm
Aeschylus.
Vondel
1650 dates
classiek: z-
gebouwd n-
van plaats
beroemde
binden, ze-
als het v-
geheel cla-

Maar —
orde wille-
telijk.
Zoo gef-
tegenstelli-
bedoeling,
classieke
staat rech-
het classi-
schelijke
mensch is
beeldhouw-
literatuur
als mens-
ter dan
menscheli-
En het
het schoo-
devies,
De ch-
vindt en
delijke, v-
wat mens-
alleen gev-
Een te